

259

MA

20/632

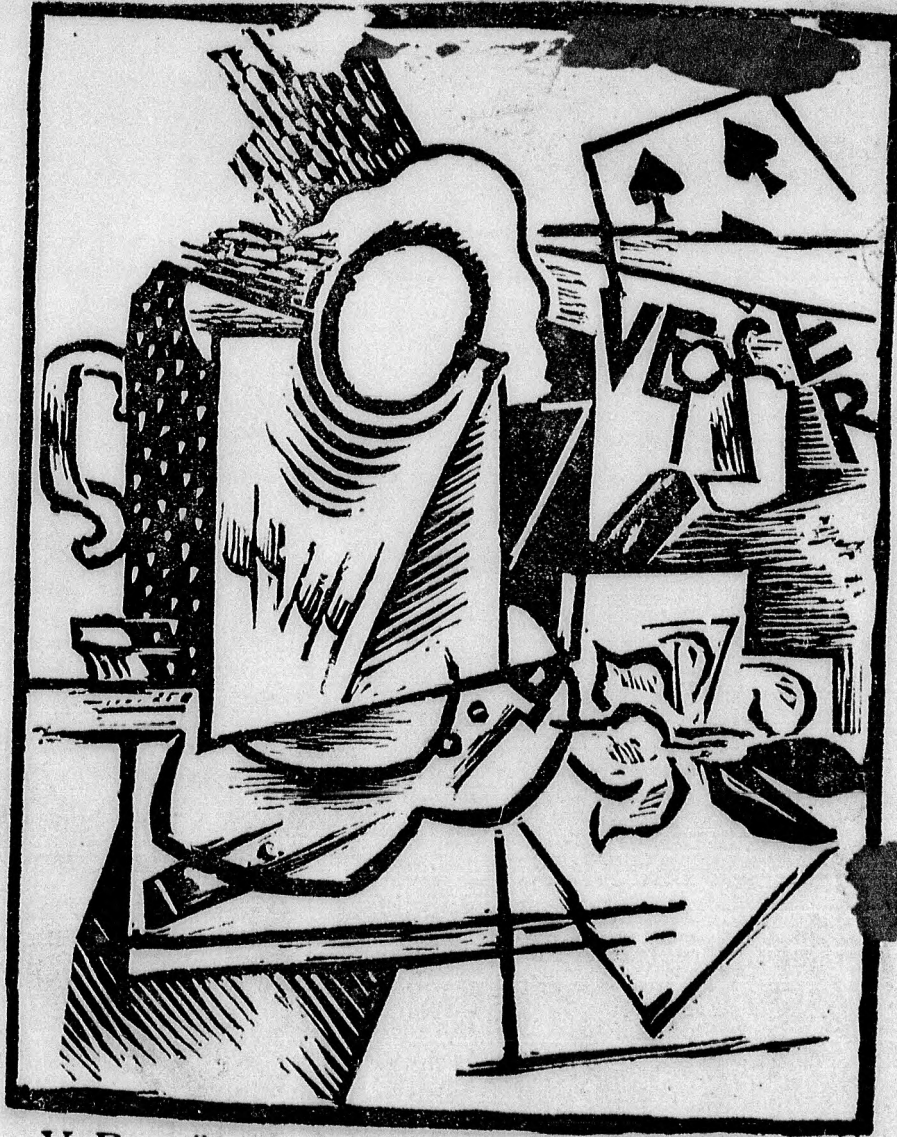
IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Sziget-u. 16. I-14.

Szerkeszti és kiadja:
KASSÁK LAJOS

Előfizetési ár Magyarországon:
Egy évre 8 korona, fél évre 4 K.

TARTALOM: V. Beneš: Linoleummetszet. / Kassák Lajos: A plakát és az új festészet. / Lengyel József: Három vers. / Betti Irén: Asszonyok (novella). / György Máttyás: Így volt (vers). / Uitz Béla: Tusrajz. / Komját Aladár: Két vers. / Fehér Sándor: Rontás (novella). / Osváth Ferenc: Szonáta, Op. 69. (vers) / Mácza János: Színházakról. / György Máttyás: Karinthy Frigyesről.

V. Beneš: Linoleummetszet

ÁRA: 50 FILLÉR.

A PLAKÁT ÉS AZ ÚJ FESTÉSZET

Legelőször is szögezzük le azt a régi igazságot, hogy a művész és ember szét nem választható fogalom s a művészi produktum megbírálásánál csak is a „két élet“ egységben látása adhatja meg az objektív végeredményt. De ha ezt a nézetet valljuk, látszólag a determinizmus álláspontjára helyezkedtünk, az élet minden hangját, színét, mozdulását készek vagyunk egy állandó behatások alatt álló, előre megszabott folyamatnak venni — ami a teljes alárendeltség elméletével jelent egyet. Mi valljuk, hogy az ember mivel fizikális és erősen társas lény, állandóan a kívülről levő világ behatásai alatt áll, de — s itt szakadunk ki az ortodox determinizmusból — minden dolgok fölött való szellemi fölénye így is módot ad neki a hatások legalább 50 százalékos kivédésére, rákényszerült életvitelének minél tudatosabbá, önállóbbá korrigálására. Ez a tétel áll az emberre, mint szellemi tényezőre és megsokszorozva áll a művészre, mint az emberi maximumra.

Ebből a szemszögből nézzük az új festészetet.

A legutóbb lezárt kiállításokkal, amely az impresszionizmus zászlaját vitte be diadallal, más, biztosabb utakon, homlokenyenesen más cél felé szeretnénk lökni az iramot. Az impresszionisták naiv rábámulásai helyett, a huszadik század — minden elvi konvenciótól és szentimentális érzelmi momentumtól — kulturával levetkőztetett emberének mércés és kiválasztó látásának kell eljőnie. Ha szép igazság volt eddig, hogy a művész hárfá, amelyen az élet játsza ki szeszélyes danáit, most legyen kemény igazság, hogy az élet csak nyers alárendelt anyag a művész formáló zsenijének.

Az új festő szemé elé állított modell nem lefestendő téma, csak formákra emlékeztető matéria a teremtő akaratnak!

A matéria tehát csak tapodható ugródeszkája lehet a művész fantáziájának; csak egyensúlyozása annak az intenzív agymunkának, amely állandó kiszabadulási kísérleteket tesz a miljójéből, ez a miljő legyen akár a mai világ. Itt nem a szokványos tehetségekre, a dekadens talentumokra, hanem a szó megszorított értelmében vett zsenire gondolunk, aki mindig vátesznek, tornyos individuumnak születik meg a tömegek elé.

Az új festészet kiinduló pontja tehát a natúra — de ez a művészet maga soha sem lehet a: *Naturalizmus*, (még a Giotto-i értelemben sem, pedig az már valóban isten, például a szintén naturalista Jordaens mellett) mert célja nem a természethez minél közelebb férkőzés, hanem az attól minél messzebbre való ellendülés, precízebben: túllendülés.

A tiszta naturalizmus nem több a liberális szemlélődésnél, az igazi művész pedig minden idők keretéhez mérten felforgató, forradalmi temperamentum!

Nekem, aki már valamennyire rányitottam a szemem a körülöttem lévő természetre, semmi szükségem nincs az olyan festői produktumra, amely egy tájnak vagy testnek szőszerinti külsőségeit ügyeskedő vászonra. (Ez a naturalizmus.) Az ilyen kép lehet türhető faldisz, vagy egy kedves barátunk nagyszerű majom-képességeinek dokumentuma: de a művészet célja nem ennyi. Sőt, ami ennél már sokkalta több, a krónikás szerepével sem elégedhetik meg. Hangsúlyozottan ma nem, mikor sokkal egyszerűbb technikai uton (a mozgófénykép) majdnem hajszal pontossággal kopírozhatjuk le a világ eseményeit. Összegezésül: az új, nekünk korszerű festészet csakugy a naturalizmuson, mint az impresszionizmuson túl (bár mind a két iskolának tagadhatatlan értékeit magába olvasztva) fog megszületni.

Köztudomású megállapítás, hogy ami az elmúlt századok festészetéből, mint abszolu-

érték ránk maradt, az elsősorban a téma feldolgozási módja — a művész megjelenítő ereje. A téma miértjének szociális értéke mindig időleges s ami a képet az utókor részére kritikailag értékelhetővé teszi, az a megcsinálás hogyanja... És ez az a pont, ahol a plakát és az új festészet okszerű találkozását elgondoltuk.

Mint ahogy a nem is régen még kuttyákkal kiüzetett ügynökök, ma elég tekintélyes szerepvivői társadalmi életünknek, úgy a művészet „szent berkeiből“ kilökött plakát is ma valósággal eleven, minden materiálisabb mozzanatunkra kiható szerephez jutott.

A jó plakát szinte csálhatatlan fokmérőjét adja kereskedelmi, ipari, politikai és művészeti életünknek. A plakát képében minden nagyobb vállalkozás megszüli a maga szószólóját, aki aztán százezer emberi száj helyett megcsinálja a piaci propagandát és színeivel, figuráival minden látószembe beleordítja magát, éjjel, nappal harcol gazdája üzleti érdekeiért.

A jó plakáton nem kell, hogy rajta legyen (és nincs is rajta) a kinálati cikk mása, egyedül szuggesztív erejével iparkodik az eredményt *kierőszakolni*.

A jó plakát mindig a radikalizmus jegyében születik meg (mestere mindig egy megüllepedett masszát vagy egy ellenséges áramlatot akar áttöretni vele) s ezért soha sem, mint egy tömegnek csupán számot adó tagja, hanem, mint egy magában álló abszolút erő ugrik ki a porondra. Természeténél fogva mindig agitativ, de lényegében soha sem korlátok közé szorított. Mert a jó plakát nem csupán, mint üzleti közvetítő jelent sokat, de mint tiszta művészi produktum is fentartás nélkül élvezhető és értékelhető, akár csak egy tájkép, vagy portré. A nélkül, hogy valódi hivatását elejtené a festészet minden eddigi értékét magában hordhatja, sőt bármely „művészien“ készített képnél könnyebben gyarapíthatja meg új értékekkel.

Nem tudom a legújabb iskolák (Futurizmus, kubizmus, Expresszionizmus, Szimultánnizmus) észre vették-e a plakátban rejlő hatalmas kifejező erőt s a számtalan új festői lehetőséget, de az bizonyos, hogy kereső utjuk így részletekre szaggatottan is a plakát szabad, akaratos stílusa felé gravitál.

Még nem volt festő generáció, akinek annyi baja lett volna a technikai nehézségekkel, mint a mi generációnknak. — A determinizmus és az egyén szabadulni akarása.

Ez a forradalmi mozgolódás csak méreteiben és az egyszerre több irányból való felbukkanásában újszerű; különben ezek az egyszerre kirobbanások már visszamenőleg is meg voltak a művészet evolucionáris fejlődésében. Oktalanok akkor sem voltak és most sem az. Mindenkor egy hatalmas társadalmi reformnak voltak az előhírnökei, legrosszabb esetben szerves velejárói. S ha megvoltak a keresztény századokban, a jobbágy korban, akkor hatványozottan kell, hogy meg legyenek a mi szociális problémáktól izzó, szabad versenyű, világot megváltani akaró korunkban is. Amint a filozófia, politika és technika megcsinálta forradalmi előrelendülését, úgy a festészet sem maradhat meg a tegnapi stádiumában, nem, ha mégegyszer annyi nagy mestere lenne is a multnak.

Ma mások a festők elmondani valói, tehát mások kellene, hogy legyenek a kifejezési eszközeik is.

A klasszikusok legtöbbszörre vallásos témáinak sima, detailirozó modora ma már nem elégséges, illetve egyenesen diszharmonikus az adódó témakörrel.

Az óriási metropoliszokban a technika és a szociológia századát éljük. Az istenség misztikus búvárlását ezer más égetőbb, közelebbi problémák tetézték be, a nyugalmas falusi idillek apoteozisát kiszorították belőlünk modern idegkonstrukciónk mohó pillanat-élései. A pátriarchális belenyugvás helyett a bajszelek viharában szédülünk s aki ebben a században dolgozik, aki ennek a századnak a karakterét akarja adni, annak minden idegszálában, vértében, munkájában a kor emberének kell lennie.

Ma leginkább a futuristák, expresszionisták és a többi „bolondok“ azok; ők koruk ráhatási alatt egy tudatos kivezető utért verekszenek, a velejükben halott klasszikumokhoz létrát támogató „józanok“ mellett. Amilyen kaotikus vegyülete századunk egy ismét kiegyensúlyozódó társadalomnak, olyan értelemben primitívjei ők (nem tévesztendő össze a gerinctelen neoprimitívekkel és Henri Rousseau-val sem, aki lehet zseniális autódidakta, de az új festészetre semmi különösebb jelentősége nincs) a majdan klasszicizálódó festészetnek. Csak valahol a negyedik és a 12-ik század klasszikus primitívjeinél találjuk meg a mai keresések pandantját.

Az ősprimitívekhez hasonlóan (de kulturáltabb, komplikáltabb formában) ma újra az isteni dadogók között élünk.

Az emberbe zúdult világalakulás nem bírja el a törvénytől esztétizált formákat, a forró életből lelkezett mondanivalójához verítékezve kevesli a meglévő kifejezési eszközöket. Innen az értelmetlen zavar a laikusok szemében és innen a néha valóban túlzott *modor*, amibe a keresők belesodródhatnak. Igazságuk értékén azonban mindez semmit sem változtat.

Akárcsak a plakátművész, ép úgy harcosok, próféták és emberek ők a maguk művészi körében.

Képeikkel tisztító hatalmat akarnak beledobni a korba, művészetükben a vajdó század irányt jelző póznái. Az ő képeik már nem szobadisznak készülnek, hanem mindannyiszor eleven kérdő és felkiáltó jelek akarnak lenni az értelmi tömeg előtt. (Ezzel nem hódolunk be az említett iskoláknak, ezek még csak lépcsők a nagy egészhez s csak ezek tudatos összetalálkozásából fog megszületni a valódi érték.)

Az új festő erkölcsi individuum, tele hittel és egységbe vágyással!

A képei pedig harci eszközök!

Nem sokat esztétizál, a nűánszok soha sem fontosak, csak a lényeg, (témában és kivételben) ami eszenciás nagyszerűségében mindig életes és támadó egység.

Az új festészet a monumentalitás jegyében, az ész revíziója alatt készül s egészében mindig valami a mainál örömösebb célt szolgál!

Karaktere akárcsak a plakáté: egyéni demonstráció és szabad erő!

A smaragd tengerekből, a tejeles nyiresekből és a „józanul látott“ viaszlábszárakból már kigyógyultunk.

Tudjuk, hogy vagyunk s életünk a művészetben is csak az életet akceptálja.

Minden vágyunkkal kívánjuk, hogy amint a plakát egy nagyszerű kiegészítője a modern városnak, úgy töltsen meg a szobánkat egy kívülünk való s minden ipari tárgyat legyűró élettal a kép s amint a plakátok előzködnek egymás között a tarka hirdetőoszlopokon, makacs, világdöntő kedvükkel, úgy előzködjenek a képek a mostani dohos és álmosító kiállításokon!

Kassák Lajos

EVŐ LÁNY

A pofacsont és a horpadozó halánték dolgoznak.
Szilaj munkájukat nem palástolják a lapos izmok,
a mosdatlan penyhedt bőr.

(Mosdatlanság, penyhedtség, korai felkelés, munka,
evés, szegénység)

Az ucca, ebédidő, műhely, bolt, kiszolgálni, kinézni,
nagjobblányok.

Evés, szegénység, otthon, testvérek, sirás, ütés, sirás,
Káromkodik . . .

Most egy alma.
Az evés dominál.
A fogak közé szorított alma, a lábfejtől föl a
halántékig,
a pofacsontok, a mellek és a kéz
esznek.

Az ucca, házak, mezők, 1916 és azon túl
messze a szabad földek és éterben dagadó világok.

Az ucca, hazaut, otthon, anyák . . . „vidék“, front,
bátyám, háború

És erre Én, zsongás, egész mindenségem, kozmosz.

14 éves, nemiségmentes, leány, eszik.
Jó, erős, egészségérdemlő, makacs . . .

És eszik . . . eszik . . .

Hej, négyévmulva pufók, szépkoponyájú gyereke
születik egy munkásanyának.

PAMFLETTIRÓ

Te párbajhős gyáva! engedd! Kérlek — parancsolom!
hogy szuperlatívuszaimmal kinagyoljalak!

Ó te szajha, te lotyó, te ribanc,
Tisztaság, független, erő,
Te dorong . . .

Te doromb, te cincogó és cinikus.
Árvák karja, könnyek szivacsa és könnyfacsaró
És bordélyházas.

„Magyaránkimondó, ügyvéd, sebész, gyermekrontó
személyeskedő, botránycsináló, ellenszónok“
„Záptojást nyilazó“

Verekedő nyápic!
Zsarolásért börtönzött,
Igazságért megfeszített,
Romló, romlandó, romlott,
Puklás, vigyori,
Fertőzött és

Bacillus.

Profilaxist észbehozó!!!!

Pokolhelyettes!

És nem pokol,

Fehérholló,

Emberiségjavító!

Büdös!

MARTALÓC

Ó fej, szétrepülő, őrjöngő expansio!

Éjjel.

A koponya véres lapátai borzalmat kanalaznak össze
Vértől sáros föld
kifolyt szemek csatornája az agyvelő hajlata.

Szüzek forró ágya!

(És én kivert bikája minden csordák nőstényének)

Asszonyért feszülő testem!

Hány kocsmá bicskása tudná megcsapolni a vérem?

Hány nap szikkadása kell, hogy halálra merevüljön
az izmom?

Rajta!!!

Renyhe vegetációk most tömörüljete párosodó örömbel!

Párosodó öröm ordits!

Szüze ne maradjon a békés városnak egyse!!!

És otthoni lányok,

nehéz álmotok legyen a könnytől-lehelettől

tüzes ágyatokon

és mind az én csontos karomtól töretlen derekak,

ne kinozzátok meg

sárbahuzott selymeken és tört cserepek közt a nászom!

Lengyel József

ASSZONYOK

Már november volt. Ami még megmaradt, küzdve tengette magábaszűkült életét; a dolgok is összehuzódtak, nagyobb fért hagyva üresen. A napalok elül-hátul sötéttel takargatva töpörődő magukat, a hangtalan és illattalan éjszakákat kínos-nagy ürességekbe nyújtották. Megsűrűsödött levegőtömegek feszegették a szorosra közeledett földet és eget, de semmi szél nem segítette a puffadt felhőket, melyek bambán belógtak a sikos háztetők és pusztá fasorok közé. — Nehezen, muszájból reggeledett végre. Folyós, szürke derengés nyaldosta az ablakokat, melyek, mint merev fémveretek szögezték be a házakat, majd lassan áttetszővé vékonyodtak s végre üvegszerűvé valósultak a felküzködött hajnalban.

Az asszony percre pontosan ébredt; rendszerbeszokott szervezete életműködéseit huszonnéggyórás periodusokban ismételte jóleső egyenletességgel. Száraz tenyerével végigtörülte pihent, elsimult arcát, (ez a mozdulata is mindenreggeli volt), és álomkábulatból hamar kiokosult lelkét mindennapos egy-valóság öntötte el. — A búbosra-dunyhált bölcső fölé hajolt, boldog mosolya, mint rávetített fénynyaláb szóródott az alvó gyereke fejére. Szépetigerő sok-jóra erősödő élet volt, ezt újra-újra kellett erősítgetnie magában, mert még nem mult el a rossz elképzelésekkel nagyra nevelt félelme, hogy új szerelmének méltatlan-hitvány gyümölcse lesz: még teljes, de ifjusága-feledt testének késői termése. — Oh, mennyit évődött ezen, míg viselte! Bár érzelmi-értelmi tapasztalatok sokaságából eredményeződött okossága, magára szégyenített nem egyszerű szigorú és igaz önmegokolással: bizony hiuság volt. Nem az a régi, igazi, érdemes asszonyambíció, mellyel az elsőket, az immár nagyocská fiakat termelte, nem is az emberének szánta örökre-emlékeztetőnek, hisz késői, szép összeakadásuk gyönyöre, szomorúsággal teljesen kitart addig, amíg neki még férfi kellett. — Csak hiuság volt. Szégyellte volna a többi remek mellé ezt az utolsó nem-sikerültet, mely megcsufolná mindenkinek szemet-szuró asszonytársaitól irigyelt új nászát. Ettől rémüldözött kilenc nehéz hónapon át, a félelmét állandó szorongássá merevítette magában s az most csak lassan, újra-hosszu hónapok megmentett örömeiben lett múlóvá.

A szobában még marasztaló homály volt, — az alkof fészek-meleg, polyáló puhassággal áldott. De megszokta és szerette, hogy gondos-korán kel és jó volt, hogy ilyenkor az ura még aludt. — Ráesett, de az arcát nem láthatta innen, csak szökeséggel-gyerekes fejét, amely mélyen sulyosodott a friss, fehér vánkosba. Még ezek az utolsó hónapok se rontották meg az álmát, ezt megmentette: gondokba-marjujt lelkére, fürdető havazásnak.

Most már világosodott. A bölcső fölött összehuzta a függönyt, a tekintete, mint egy nehéz kéz simított végig az emberén, a gyerekén, míg az ajtót kissé emelve nyitotta és kiment.

Párás hideg reggel volt. A fénysre tisztogatott konyhát homályosra futotta be a köd. A tűzhelyen

kezdődő, akarkozó tűz erőlködött, piros, táncos fénytócsát loccsantva a szürke kőre. Az asszony belekutatott a homályba.

„No Treszka, már itt van?”

„Itt” — felelte röviden a tűz mellől egy mély, sürolós hang. Az alacsony széken, sok durva kendőbe takartan fiatal parasztasszony ült. Csak izmos, fényesbarna arca tarkállott ki a sötét bugyoláló ruhákból, melyek vastag, gömbölyű kotlóstestté otrombitották jóformájú nyúladt természetét.

„Korán begyött” — dicsérte a póstamesterné s s a kosara felé ment. A szolgáló most jött be az etetéstől és segített az asszonyának. A Treszka-hozta tojásokat rakták ki, az asszony egyet-egyet a fény felé tartva vizsgált.

Szerette a házi gondjait, a mindig egyforma, asszonyos munkáit. Igénytelen foglalkozásai mellett mindig csupa gondolat és elmélyedés volt, ezzel vette el napjai unalmát, melyek így: értékben megnöve, tartalmasságban bővülve, értelmes tapasztalatait gyarapították. Szinte módszere volt a maga-megfigyelésében s az emberét, a szép okos gyerekeit is értőn megközelítette. De mindent-biztosító felsőbbeséges nyugalma nagyon megrontotta az utolsó esztendő. A háboru izgalmi nem szociális élménye voltak, — csak a maga későnfelhajtott életörömét feltette verétlenséget, eszétnevitő rettegéssel az emberében. Határon-tulnőtt idegeinek lüktető végződéseit érezte most egy másik, szüntelen veszélyeztetett szervezetben, s a valós-rosszá fajult élet az aggodalmat tüzes keresztvasnak verte kinbafeszült testébe. Csak kifelé maradt úgy, változatlan: a szavai, szokása, munkája.

Elvégzett. Jó tojások, gondolta s az utolsót kicsit megrázta a füle mellett.

„Nekem ne lotyogtassa” — zördült rá a parasztasszony, — „friss az mind, vagy mikó hoztam másat.”

„Hozd ki a ládikót s rakd el” — szólt a póstamesterné a cselédjének, csak aztán mondta: — de rossz éccakája vót!”

„Hát! Engöm nem átat az uram, meg el se habusgat, a nyomorutja a puskaszarat öleli, ha lám meg bírja az egémberütt karja!”

„Mikor irt?” — kérdezte jósággal az asszony, s a másiknak lelohadt a mérge.

„Csak ir ókor, ókor meg nem. Vasárnap gyött egy levél, de régi; mongya a jedzőné, hogy még szeptemberbe irta.”

Nehéz lélegzete nyugtalan emelgette mellén a kendőt. Száraz, keskeny orrát szífta izgalmában és piros mutatóujjával megtörülte kicsi, sápadt száját.

„Mennyi a vaj?” — kérdezte a másik.

„Nem tom, tessék megmérni” — felelte most már egész szeliden.

„Na, Treszka, el ne bögje magát! Iszen csak vége lesz már ennek is, oszt meggyön. Hát a szegény Mikóné, akinek három fia van oda, meg a jó Tabánné, az egyje veszett el! Oszt még maga panaszkodik?! Megkeresi ami köll, meg többet, meg baj nélkül van eddig az ura, az Isten csak megtartja!”

„Hm, de könnyen beszél a tekéntetes asszony! Csak úgy árad!! Bezzeg, ha ekkicsit megpróbáná!!! Nua, — szinte kívánnám!”

A póstamesterné elhidegülten nézte, hogy apró fekete szemei rosszra-képes indulatban forogtak,

csunya mosolyba biggyedt száján szaporán buggyan-
tak ki a gyűlölködő szavak: „Persze, akinek itt van a
jó-fiatal ura, a szép-darab ember, ez köllött magának.
Sza fia lehetne szinte! Meg még gyerekek, meg pénz,
új butor, rongy minden! No elhiszem, hogg a többit
a zistenre bizza!”

„Elhallgasson” — tiltakozott későre Gálné.

„Rád gyött a bolondod, Treszka!” — förmedt
rá a cseléd. De annak nem állt el a dühe. Magának
— új, forró harag borzolta belül, lázadás irigység és
sokat-türt, lebirhatatlan bosszukivánság, vágyaszegett
és örömerontott fiatal asszonyága sirt fel és kinban
kipattant száján szavakban ömlött a könny.

„Fogja magát innen a konyhámbul” — riadt rá
a póstamesterné, — ha úgy nem tud beszélni, ahogy
való. Na! Félbolond! Mit tehet arrul valaki, hogg ez
a veszedelem ránk jött...”

„De bezzeg, ugye a veszedelemtül csak a pa-
rasztya mencse meg magokat is? A Jézussát! Ugye,
a veszedelem... de a magáét nem éri, a drágalátos-
sát!.. Az csak itt guggul a jó melegbe, puhába...”

„Mi bajod azzal, mit törödöl vele! — reszketve,
fölengés-feledten állt mellette Gálné. Sértő sejtés
késztette a durva szókra, egyszerű asszonytermészet,
feltés és ráfartósság került fölébe meggondolt, uri
lefelélősságának.

„Mi közöd hozzá!?”

A másik fölállt. Kinyult teste magasságra versen-
gett az uriaszonyéval, forró, közel-türt szájából ke-
meny, csendes nevetéssel jött ki:

„Ahha! Tán előbb vót az enyim, mint a magáé.
A is lehet! Ahha!”

„A fene a piszkos fajtadat” — kiáltott rá a
szolgáló — „kilódtlak ám” — nagyot lökött a
parasztasszonyon, aki hagyta magát.

„Menjen haza Treszka, maga máma nincs jó-
eszin. Szombaton begyöhet a pénzér.” Nagyon nehe-
zen, de szerencsésen kimondta. Aztán még a lebirha-
tatlan sírását is torokra tartva lassan bement.

A parasztasszony magára eszmélten nézett
utána. Jöleső megkönygyebbültséget, de semmi szé-
gyent se érzett. Bő kilélegzésekkal fujta magából a
haragja alját. Egyet rántott a nagykendőjén s felül az
 álla alatt meglüzte. Aztán felkapta a kosarát, vállal
odaintett a cselédnek, kirugta az ajtót és kemény,
férfias léptekkel ment át a ködös udvaron. A barna-
piros nap mint egy rothadó barack csüngött most egy
kopasz fa ágai közt, olajos nedve kövér csöppekben
csurgott az ólak cserépes tetejére...

Még nem sötétedett, de hirtelen támadt hidegség
estés-borzongást futtatott az emberek bőre alá. Keve-
sen jártak a kisvárosi utcán, amely görbe fasoraival
óriás, borzas hernyóhoz hasonlított, mintha nehezen
mászna ki a földek felé.

Gálné elszánt nekiindultsággal ment a fagyos,
göröngyös uton, tekintetét messze eresztve, két kezét
öklökre szorítva a bundája zsebében. Kínos szivdobo-
gása volt s a szája tehetetlenül szétnyílt, hogg küz-
ködő tüdejéhez jobban férjen a hig, nehezen szívható
levegő.

Treszkához ment, vöröskeresztes rossz-hirrel az
uráról.

Dél óta halasztotta az utat. Ijedten, magának-
idegen gyámoltalansággal s néha elszántan, hogg nem

megy. Aztán röstelte az önző gyávaságát, hisz csak-
ugyan nem tehetette meg más, és egyszer az uccán
volt. Már kint járt a lejtőre futott földek közt és ide-
látszott a tanya. Oh, ez az ő sajátos része volt, hogg
az irigyeltségüket is szenvednie kellett, ebből a férfi-
nek nem jutott. Ő nem tudott arról a boldogtalanok-
ban burjánzó, csalános rossz kívánságról, mellyel föl
szeretnék perzselni őket, azokról a kínos kis védőhá-
borukról, amikkel az asszonya kifelé az igazukat
szépíti, a szerencsésüket leplezi, — hogg mindenki
elől engesztelő alázatossággal kellett mentenie az em-
berét, aki még fiatal, erős és szép és —: még az életé.

Reszketető, sirhatnamos dac marta: lám, feslett-
száju parasztasszonyok is kihívják a szegyenkező alá-
zatos védekezését és fölülkerülő hatalmukban felmet-
szett bánatsebükből fröccsenő, forró beteg vérükkel
szennyesítik.

De egy perc adta szent megvilágosodással most
kilátott a maga életpróbálkozásai szűk körén túl és
fölértő nagy szomorúsággal érezte, hogg forró asz-
szonycsordák harcában részes, akik marják egymást a
megkeveslett s jaj, ezerszer drágább férfiert. A
reggeli élményét kritikusan szociális érdekű szimptó-
mának látta, szomorú érdekességnek, mely csuf, való
képet mutat előre háboruban elkallódott asszony-sorsok
rosszrafutó végéről. És didergős ölbekívánczossággal
az urához vágott a vigasztaló, komoly szavaieért. Be-
szélni fog, még ma este vele, erről és mindenről;
megmondja, hogg mit gondolt és megkérdi, hogg jól
gondolta-e? Csendes, átvilágító örömmel képzelte el
az együttlevésüket és kömgyes könnyebbültséggel állt
meg az udvaron. A párás konyha-ablak sárga petro-
leumfénygel világított ki az eresz alól. Egy percig várt,
megkereste a levelet, aztán szeliden kopogott.

„Én vagyok, Treszka.”

A parasztasszony mosott. Felgyürt ruhái gőzölög-
tek, piros-tükrös bőre kigyult arcán, karján s kilugo-
zott fehér kezeit keményen nyomta csipőre.

„Tessen!” — mondta.

A póstamesterné leült. Nem volt zavart, gondol-
kozott, hogg mit fog mondani, hoggan?

„Hideg van ugye tekintetes asszony?”

Ráhagyta, hogg igen. De nem akarta kerülni és
huzni a dolgát, mindjárt hozzátette: „Mégis el kellett
gyönnöm még ma ide, mert hirt hozok magának. —
Hát nem jó hír bizony.”

„Attú má eszokott az embör! — vetette közbe
a másik sejtetlenül és voltakát feledtető kedélyességgel.

„De az uráról, Treszka.”

„Hm?” — hökkent rá s a keze megállt a habban.

„Nézze lelkem, ma jött az irás, majd elolvasom...”

„Csak mongya ugy...”

„Az van benne,” — bätorkodott az asszony, —
„az van benne, hogg megsebesült az ura.” Aztán
olvasta. A másik színevesztetten állt ott. A törzse
előreesett, elbillent szöke feje, mint egy sárgult hó-
golyó lógott jobb válla lejtőjén, félő, hogg legördül.
Hálygós szemei két fénytelen pléhdarab a homloka
alá nyomva, tehetetlen két karja értelmetlen lógott le
ingó térdéig, — egy percig. Aztán kikapta a levelet,
földomozta izmos mellét s rekedt forkát kikivánczó
átkokra köszörülte.

Gálné ijedten, mindent felejtve szökött fel, —
vesztére.

„Aa! — ezért, ezért gyött. Jól esik? Jó ez? Jó maguknak, ugye?”

„Treszka! Legyen eszén. Nyugodjon meg, — meggyógyul az ura nemsokára. El is mehetne hozzá, lássa, ha akar.” — Hozzá is mert nyulni, vállon fogta. De az akkor horkanva esett rá, a prémjébe, a hajába, körömmel a nyakába!

Lugszagú gőz homályosította a lámpafényt s két gyűrűkő izomkaszal fullasztott egymásra felszabadult erővel.

Szökkenő vérsugarak repesztették a bőrük vékonyát s egymás szagától undorodva és dühödve gyurdalták keménykedő husukat.

Az asszony védte az arcát, visszatartó erővel lökte alul a másikat, de mellébe öklök dögönyöztek: hideg zuhanyok rohantak le merevült lábába, kapcsos szijak kötötték torokra a kiáltani ugró hangját: felhördült. De későn volt már minden.

A parasztasszony zihálva állt fel s megbámulta véres körmeit és a földtől piszkos karját. Még mindig kielégítetlen fölnyalabolta az ájult testet s kilökte a gyepre. Aztán görcsöktől kinzottan vánszorgott az ágyára, hanyattdőlt, karja, lába szétesett s hideg tájkja maró keserőséggel lefolyt az állán.

Réti Irén

IGY VOLT

Unalom,
 az Unalom, hörpintette le őket a gránáttól szétbukfencező
 12-öt
 és a főhadnagy, kinek gégéjébe mintha saját hepciás pároscomb-
 ja szaladt volna bele nádisipnak, egyenesen az Unalom-
 veremnek ment, amint hazajött
 a visitó bankár egy ásitó krumplizsákba bődült.
 Kapkodták a végtagokat, mint a tarantella elől, ahogy
 ide-oda billent az Unalom.
 Valaki menekülésközben leköpte a keze irányába esőt és
 megforgatta benne a körömollóját,
 aztán megforgatta mégegyszer
 és elnyelte az Unalom
 nyavalyaüzőül betü mákos papírt hamzsoltak és veres
 oláh-cseppekkel öblögettek.
 Valaki egyszer kiperdült a középére, kiabálni kezdett és
 beesett a lukba
 a többiek meg odébbmentek
 az atléta svédül rugtatta karjait (mit?! hogy én...?!), de
 azok a harcsaszájba szaladtak.
 Valaki rémületében 100 kocsirakomány nyugalmat,
 horizontot, pitykecsontot, dorombhangot és gombolyag-
 gázssugorítót harácsolt össze, ugyszintén 3 állást,
 6 kiló szappant, meg feleséget, aki megsirassa,
 évente gyerekekkel
 és elmajszolta az Unalom
 egy Hálaisten és egy Jajafiam átzsuppant a pince-
 szádon
 az Unalom parádé.
 Valaki pedig mániájában egy mészároskocsi kerekei
 közé verte fejét
 Unalom!

György Máttyás

Uitz Béla: Tusrajz (Főváros tulajdona).

KIKÖTŐ

(1916)

Árbóc-kötőtük
Buta unalomban
Dühödtt-feszésre kötik az eget.

A hajók törzse csönddel súlyosul:
Egy villanás —
S centrumba mind szakítva dobban!
Előre nem! mozdul, ahogy lehet!
Le, le . . .
(Kinek gondjába adatott
A vizek szélét jól markolja meg!)

Raktárok öble
Idezi múltán a szemet.

Ember-csöpp nem pereg parton, taton.

Szurony-zsombékra költözött az élő.

Hoahóóó!

Vetelt kiáltás!
Hegy-völgy a hangot mindváltig kapozza.

Kikötő!
Lég visszája:
Pörén a dolgok kintje:
Forma!

Üvegbe fojtott buborek.

A föld krajcárján tehetetlen rozsdá!

PIAC KÖZEPÉN

Ki látja vissza?
A testek iján megfeszül az élet!

Elszállt az öklöm. Hányt parittyá-kő.

Játékra no!
Röhögj te drága jószág!
Piac közepén szálfá tetején
Röhejes kútgém bókólok a szelbe
S a beleimet faldosom kenyérnek.

Játékra no!!
Vér ügyse kérdi mását!
Szakadt gyomor jó kucséber-kosár!
Szakadt gyomor jó sipka is telente.
Hadd mondogassa zsonglőr hajító kedve:

Kéz láb fej
Kéz láb fej
Kéz láb fej
Kéz láb fej

Kihez? . . .
A föld egy rettentő ütés
S a tenyeres hiába fődí be.

Hóóó! Haóóó! Hegyomlás az arcom!
Téboly bogárizik rajta lefele.

Komját Aladár

RONTÁS

Hektikás Filó Vendel a házfalához lapul, ha végig-
megy a soron. Legény csak egymaga a faluban, annak
is kehes, horpadt-mellű. Csufnakhagyta otthon a háboru.

A szeme ki-kirebben a kalap pereme alól, de ha
ember-arcnak vágódik, ijedten pattan le egészen a
csizma-orráig. Ámde a füle mégse tud lebujni, be kell
ereszteni egy-egy asszonykacagást; olvadt ólom neki.

— Hé, hektikás, jöss-e csókra, szentem?

Kapualjából is vihog a melegség:

— De peckesen hordod; majd még rádfangalodok.

Nem tehet ellene. Asszonytestek száraz forrója
rá-rápörkölődik innen is, onnan is. Csufolásnak indul
s mire ráfelhőzik, mégis csak az asszony szájaszagát
érzi belőle. Ezért huz végig mindennap a kapuk, ab-
lakok lehelletén.

De ráomlott a tél puha-fehér hája a háztetőkre,
a csizma kopogása meg tisztátlan ölelésbe lágyult és
Hektikás Filó Vendel lassan-lassan magasabbra pec-
kelte a varjufejét. Ablakok szűzszemérmes függönye
meglebbent a járása nesztől. S a nézése möhön sü-
völtött be a reszketős-szegélyű ablakrésen, kikapott
belőle egy-egy torzra-fojtott asszonymosolygást.

Elvitte magával. Este lerokkant a teste a fázós
vacokra, a szalmazizegés mocskos asszonytutogásra
tüzesedett, ronda szavak szurkálták a testét égő-visz-
ketősre. Kinedvedzett a bőrén a hideg s amikor a
száraz ugatás nyuzta, sanyargatta a testét, ő lihegő
faradással hemperedett végig némberek süppesztő tes-
tein és félelmes-sok dagadó fehérségek közt veszett
el a magároltudása.

Reggel karikás volt a szeme. Mérges nyüzsgölő-
dés volt az öltözködése és nagy éhségek, bágyasztó
szomjuságok fikkadtak meg a száraz, kis testében.

Végigment a falun. Most már utközepén járt, un-
dorító, sárga foga kicsontosodott a keskenyre zsugo-
rodó ajkából. Asszonyarcok puffadtak elő a függönyök
mögül, buta-gömbölyűen. Ő meg úgy gázolt a faluban,
mintha kertben járna, ahol lassan-lassan érik neki sok
duzzadó gyümölcs.

A kocsmában vékonyba szökött síhederek állou-
gáltak körülötte s kaparásztak az ajkuk körül, mert
viszketett a pelyhedzés. Vendel lassu lötytengetéssel
eresztette magába a pálinkát, vigyázott rá, hogy a szaga
el ne kerülje az orrát. Szivar is áporodott a foga közt
s ugatva köpködte ki a füstjét.

— Az ám, gyerekek. Keletje vagyon most az
embernek.

Mohó szemek tüze olvasztgatja belőle a szót:

— Ha hiszitek ha nem, amelyik ablakon én este
bezörgetek, kingillik az nekem.

Sápadt gyerekember bikatekintettel mordul feléje:

— Antal Istvánnéé, az is megnyílik?

Oda se néz, csak arra hajítja a száraz tenyerét,
a szájaszéle mosolyba göndörödik.

— Hát akkor hazudsz, te Filó Vendel.

Nincs baj. Vendel köp egyet:

— Ne hidd, ha nem akarod.

Koccintanak a síhederek, Vendel is közibök csör-
renti az üvegjét. Elveti magát az asztalon, a könyöke

hegyesen szegeződik egy pálinkatölcsébe. Szétlefedt szájából tűz liheg s valaki megkérdi:

— Hátha vége lesz a háborúnak?

Vendel vizes szeme arra loccsan:

— Vége lesz?

— Az hát. És megjönnek az emberek. Mi lesz akkor?

Belenéz az üvegiébe. A pálinkában apró gyűrűk reszketnek és nagy mélységek örvénylenek.

— Akkor baj lesz.

— Ugy-e?

— Baj lesz. Mert bestia ám, mindahány.

A pálinkás-üvegben még sötétebb mélységek öblösödnek. Filó Vendel feláll, a szeme most már bele lát a semmibe, a szava karcosabb lesz egy kicsit.

Félelem reszket végig a bámuló szemeken. S a csendbe bömbölve viharzik a déli harangszó. A Filó Vendel szavai birkóznak vele, a zugás döngeti a füleket, amaz mégis mélyebbre kigyózott és a lelkekben rettegés fagyoskodik. Láz veri ki a fiatal himeket, asszonybírási ismeretlen örülete borzongatja, ijeszti őket.

A tátott torkokba kis maradék-pálinka marakodik, aztán mindenki elmegy.

Filó Vendel pedig mindennap végiglejelözt az ő gyümölcsösében. Kapkodta már a fejét, olyan volt, mintha hívó kurjantás rongyolódna feléje iminnenamomnan. Meg is mert állni egy-egy ablak alatt, de csak suhanó keresésre; odabenn még mindig csufolóra vigyorodott a kilobbanó asszonynevetés.

Ő várt. A rongyos életének, a rugdosott himségének, lázban aszalódó testének üvöltő vágúival várta a tavaszt. Akkor léssen az ő szüretje. Aki asszony eddig csufolódva risszantotta feléje a testét, odahemperedik a tavasszal az ölébe. Egy esztendeje lesz, hogy férfi szaga nem bódította alázkodóra ezeket a gőgösen puffadó testeket. A tavasz azonban odatereli őket. Oda, melléje.

S amikor az első, meleg szélnyalintás nyomában csöpögőre nyújtózott a hó, Filó Vendel bőrtestét odavágta a köhögés. A vackán nyult ki hosszúra, az arcán pirosan pingált a láz, ő csak akkor mozzant, ha az ugatás ellen ragadta, meg-megrázta. Nagy fehér meztelenségek törülköztek a meredt szemébe, a foga meg-megcsikorgott. Hideg-éles félelem fagyott rajta végig. Eljött hát az ő ideje, asszonyok öle öblösödik vágjakozva feléje, egyszer, végre neki is lesz asszonya az ő huszonöt esztendő, soha jól nem lakott éhségének — és ime, most akar kiszaladni belőle az élet.

Egy hét múlva felkecmeregett. A napfény megkölöntötte, nekidült a kerítésnek. Aztán megindult. Hőlé csurgott még egy-egy ereszről, néhol ablakszárnya táruult már új szag elé. Vendelnek megrengette a mellét a szíve-kalapálása, meg kellene állni valahol, egy ablak alatt, bekinálkozni, ígéretet lélegzeni melegpárás asszonyszájából.

Nem mert. Antal Istvánnénak is nyitva az ablaka. Lassan huz el mellette, a szeme majd hogy be nem repíti. De ráijeszt az asszony arca: se csufolás, se kacagás rajta. Komoly erő zsugorítja ráncba, fájdalom felhőzi. Tovább. Itt is, ott is lobban egy-egy szempár, lánggal falja körül a férfi alakját, de Vendel mégse mer. Ő a nevetést keresi, már lihegve futkos, feléje páráznak a vágjak, szenvedés-marta arcok feléje könnyörögnek, de hiába áll meg, amint megértik, hirtelen ijedtség markolja torkon az asszonyokat. Még bírják.

Másnap is. Harmadnap is. Egy este aztán rájakkoppint Gergő Mihály özvegye. Esztendeje, hogy az ura galíciai földdel takarózik. Most már nem vár tovább.

Filó Vendel már kívülről nyul az asszony után. Talán be sem ment az ajtón, úgy tapadtak egymásra sanyargatott, szegény testek . . .

Másnap délelőtt a kerítésnek dülve vakarózik Filó Vendel a napsütésben. Pislog és néha végignyul a szájaszélén. Öreg ember tottyanása erőlködik a sárban, Vendel odakap: Kapu Péter, bakter. Megáll az öreg:

— Hol jártál az éjjel, Hektikás?

— Iriglyi tán, Péter bátya?

Nagyon tavaszodik már, ha terád is meg tud éhezni az asszony.

— Hátha nem is egy?

Az öreg meccuppantja a bocskorát, megyen tovább. Azt gondol, amit akar. Vendel pedig dülleszti magát, jön-e még valaki, aki látta.

Korán esteledik, mégis alig lehet kivárni. Özvegy Gergő Mihályné ablakából hamar mulik a lámpa fénye. A hajnalok hideg párájába pedig Filó Vendel éles teste szegeződik. Lármás köhögéssel sistereg végig a falu uccáján.

Lassan, lassan megteljesedik az élete. Az asszonyszemek mind mohóbb kívánással perzselődnek a kehes testére; hire ment, hogy özvegy Gergő Mihályné összeadta vele magát. Ő hunyorogva állja a ráparázslást.

Éjjelenként pedig dühös bosszuval gázolja a falu minden asszonyának reszkető becsületét. A szeretője arca, teste hozzáváltozik a megkívánásaihoz. Egyszer Antal Istvánné, máskor Boros Péterné, aztán megint más asszony dagad feléje özvegy Gergő Mihályné parázna ágyából.

Nappal megkívánja, éjjel mocskolódik a tisztaságukban.

Ámde az asszonyok még mindig bírják. Lehet, hogy éjszakai vágvas képzelődésben találkoznak ők, Hektikás Filó Vendel meg a gyötrődő testű asszonyok. Lehet, hogy együtt dühöngenek ernyesztő vággyal elgondolt nászban: mégis csak özvegy Gergő Mihályné szikrázó bőre és vonagló husa a valóság.

Filó Vendel nem bánja. Ő hiszi, érzi, hogy minden éjjel más-más.

Nyárvégén, fáradt naptüzek idején aztán teljessé érett özvegy Gergő Mihályné.

Filó Vendel el-elbámészkodott rajta. Inkább csodálkozás volt, mint öröm. Soha még ilyet, hogy az ő elrongyolódott életéből friss, eleven hajtás fakadjon. Neki új volt. Hogy az ő násza ilyen csodálatos erejű nász. Hiszen akkor az ő melle kehecsége is hazugság, akkor mulasztja el, amikor akarja. Nagy, sok élet van őbenne, amiből, ime osztozthat is.

A kocsmában az egyik siheder képébe prüszkölte a szivarja keserű füstjét. Aztán utána köhögte:

— Az egyik már megjárta.

Néznek rá.

— Gergő Mihályné!

Elbávdott a szája mindnek. Asszonytest titokzatos csodája sujtotta rájuk ködös árnyékát. Ugy éreztek, mint a templomban, karácsony éjszakáján. Kongott benők a Vendel hengegése:

— Gyereke lesz! Tőlem!

Odakinn hirtelen szél dühösödött neki és a kocsmá ablakához vágta a sárgán pöndörödő hárszlombot.

Az őszi hullásban Gergő Mihály özvegyéről is le-lepergett egy kis élet. Előbb az arca hamva fonyadt le, aztán a duzzadt teste esett, ólomszín futott a megereszkedett bőrére. És duzzadt melle alól fel-fel-szakadt egy-egy köhintés.

Eljöttek a szomszédasszonyok. Öreg sipításuk hasogatta a szobát, készülődtek, rakosgattak, a ráncos kezők cikkanásai közül puha, meleg fészkek dagadt a kuckóban az új ember ölelésére.

Vennyige Jánosné pohosan megáll a szent asszony előtt:

— De felszaladt a vér az orcádra.

Szólna rá Gergő Mihályné, de köhögés rázódik ki belőle és fájdalmas fulladással próbálja erőltetni a teste nyugalmát.

Mondja az öregasszony:

— Olyan, mintha a hideg rázna.

— Nem a, nénemasszony.

— Tudja a jó Isten. Nem egészséges pirosság az.

Filó Vendel azalatt kinn csatangol. Estbe hajlik már a világosság és odafenn, a szürkében darvak huznak. Ő ravasz várakozással lesekedik be az ablakon, kapukon, keresi az asszonyokat. Meglát itt-ott egy-egy bágyadt, lefedt arcot. Csak odalopják felje a pillantásukat, aztán szorgosan hajladoznak a dolguk után, erőlködő munkába szórják a félelmetes férfihétségüket.

Vendel ravaszul kanyarog körülöttük, amíg csak rá nem lát mind egyiknek a hasára. Akkor aztán odábbmegy. Keresi tovább a csodát. Makacs örület hiteti vele, hogy egyszer majd még minden házban, a falu minden asszonyában felduzzad az élet, ami az ő pazar vágyaiból, hőven omló életerejéből szóródik szanaszéjjel. Sokáig kóborog, a szél hideget hasít az arcába, ő néha-néha utánakap egy koválygó mag szem-bőbitának.

Ez éjjel nem engedték be az asszonyához. Odalapul az ablak alá, didereg, vihar száguldozik már körülötte és száraz zizenéssel vágódnak az arcához a kavargó hárslevelek. Szeretne hazamenni. A vackába jó melegen befuródná és körülragasztaná magát egészséges asszonyokkal. Mégis ott marad az ablak alatt. Most már hegyes esőszálak szuródnak a vékonyan feszülő bőrébe, a két kezét bedugja a nadrágjába, a teste melegéhez, a két könyökét odakoppantja a falhoz a hideg reszketés és most sikoltás hasad át az ablakon. Egyszerre pattan a teste. Csend. Aztán lopakodva huz a kapu felé, nesztelen jár, olyan most, mint egy öreg, nyavalyás kandur. Besurran az udvarra és jóismerős irányodással a szoba elé igazodik. Benyitna, de belülről kulccsal zárták. Erre türelmetlen, vad düh rázza meg. Két hústalan öklét nekivágja az ajtónak s úgy koppan rajta a keze, mint a kő. Beengedik.

Jó, fullasztó meleg van odabenn. Olyan, mint zsufolódó embertestek közt. Lassú nyugtatózással lép előrébb, az ágyon kinyúlva az asszony, lassú, fáradt pihegés dagadozik a dunna alól. Vendelnek szanaszét csillan a szeme, s ekkor egy öregasszony a kuckó felé mutat:

— Hamar nézd meg, ha még elevenen akarod látni.

Rábámul az öregasszonyra. Nem érti. Odacsoszog a kuckóhoz, teknőben valami csúnya, ólomszínű arcforma nyulik ki a puha rongyokból. Nézi. Furcsa neki. A fejében felágaskodik a kérdés:

— Hát ez az ember?

Az öregasszony félrelöki, odahajol a teknő fölé:

— Mit nézel rajta, te, hisz nincs már benne élet.

Vendel hol az öregasszonyt nézi, hol a gyereket.

— Erigy már no, ha mondom!

Félrelöki, a kis hullát beborítják, puha, vékony kendő fekszik rája, egy helyütt az orrocskája kicsomósodik. Aztán mind az asszony körül nyüzsgölődnek, Vendellel, meg a gyerekekkel senkise gondol. Érthetetlen, nagy dolgok kábulása ködösödik a kicsi fejébe; csoszogás surolódik a fülébe és borogató víz csurgása csúfolódik vele, aztán csapkodják az asszonyt vízes ronggyal.

Most az arcába torzul egy csúnya öregasszony fintora:

— Erigy innen, te nyavalygás. Pestises. Halál fakad tebelőled, nem élet.

Ezt hirtelen megérti. Rémület fröccsen az agyára, hidegen, világosító frissességgel.

És most gyorsan nekiiramodik. Az ajtót kivágja, nyitva hagyja, menjen utána a pestis is.

Az utcán. A szél fagyos ököllet markolja meg a füle hártakagylóját és a hátában is hideget érez. A gerince velejében. Olyan, mintha a halál úszna a nyomában süvöltő uszálygal. És meztelen asszonyok összegabalyodó, együvé dagadó teste kavarognak a halálos párában. Mind az övé, mind a falu asszonya megfégesegett az ő halálos ölelésétől.

Egyszer elvágódik. A szél felette száguld s ő a néhány pihenés pillanatban világos nyugalommal gondolja, hogy nem igaz az egész. Egy se volt az övé, csak az az egy.

Hirtelen, mintha összekavarodott volna az agya.

— Te pestises, ördög!.. Te haláltvető!..

Messzirőlhasadt bolond, égő hangok zuhogtak a fülébe.

Ujra az asszonyok himleső, szomorú pillantásait, érzi, amint beleperzselődnek a fejébe. Felugrik. Mégis csak. Együvé mosódnak benne lázcsillagos éjszakák átélt és elképzelt gyönyörűségei. Mindegy az igazi nász, meg a sok másifajta. Emlék, egyforma erejű.

A hangok már egész közelről verték.

S most elébe gurul az ő halott gyereke koponyája. Aztán minden kapuból gurul, gurul, egész áradás már. Az áradáson túl pedig a kerek kút csontváza ágazik szét a sötétben.

Erőtlen erőlködéssel próbálja kettőbe választani az emlékeit: ez volt, ez nem volt. Hiába. A kútnál még egyszer eszébe vigyorodik az öregasszony:

— Halál fakad tebelőled, Filó Vendel, nem élet.

Még egyet lódul, aztán fejével bujtatja magát lefelé a süket, nyugtató mélységbe.

Fehér Sándor

Barátaink nagy szívességet tesznek nekünk, ha kávéházakban, kaszinókban és nyilvános könyvtárakban kérik lapunkat.

— Szonáta, Op. 69. —

Hanyattfekve — szemem az égen — éjjel. — —
 Hajj, Te örök lobogása a nemismert, felejtett Csodának,
 Szent mindétig-játék a megszokott helyen,
 Te titokpezségű gyönyörű Erő,
 Aki kiszórtad magad a végtelen világba:
 Világok világába, a Te világodba a múlt, jelen
 s a jövőn,
 Te, aki drága lüktetésseddel pécézed az útunk
 S adod nekünk pazar kedvednek száz, meg száz
 újuló csodáját:
 Éj s nappal futását, csillagok járását, világok
 születését,
 Az évszakok: ős, tél, tavasz s a nyár hullámzó
 változásait
 S életünk ezer állását, szállását a szived alatt; —
 Oh, Te hatalmas, nemérett csodamozgás,
 Itt-amott szétosztott másodnak: részednek
 eggyégyűrt mozaikja:
 A véred játékán reszkető gyönyörűcsókod:
 Rohanás munkádon (útadon) felejtkezik az Énem
 S szivem zengő zenéje csodáján csordul. — —

Fekszem. —
 És éj van, és csillagok égnek. —
 Éjfél már elmúlt, lefelé áll a göncöl rúdja.
 Szikrázó égbolt teríti-tárja a folytonváltozását:
 Bolygók bolygását, hullócsillagok tűzvonalát, meg a
 tejútnak opálos fényét.
 Nekem: álmatlan éjjel: — alvók mély szuszogása,
 Zsibbasztó fekvés, csend, meg vágy a Párom után:
 A Párom, az édes után, aki most alszik; —
 De hallok: csatlógás: az éjbe most vonat vágat,
 De látom: az égbolt hogy nekünk körbe fordul,
 És tudom: odább, az álom palánkjain kívül
 Gyár, villany, döglésig-munka, kéjelgés, s kiknek
 a része: trágár eszem-iszom;
 Még tovább: halálos rémmese-éjjel, szétdőlt
 falvak, figyelő őrszem,
 Még: ágyúk dübörgő tombolása, halálúvöltés,
 hörgés, tűz, tűz, roham

És vér, vér, emberdarálás, halál, örület, vér, vér —
 (Jaj, el innét!) — Messze: hajók a vizen, útban,
 Délszak, tájak, napfény, virulás, életfolyam, élet,
 Erők buzdulása, cselekvések, más, más,
 S jól tudom: mindez: porszemnyi játék:
 Atomok kavargása, forgás, és együtt:
 Megszokott (törvénykötötte) utazás az Ūrben. —

Hahó! Ez csak a nagy utazás! —
 Ahogy a végtelen Erő a mását kidobta,
 Száz mását táncának csavart lendületével,
 Száz mását, (köztük miénket,) hogy forogva kilengjen,
 Rohanva rohanjon s járja időtlen időkig az Ūri
 keringőt

S szorozza képének, vérenek százarcú, meg nem
 ūnt csodáját, —
 Hahó! ez a kipördült, kilendült gyönyörű golyó:
 Csodák vonatja, életek vonatja, csillagvonat,
 Most is úgy száguld veszetten a hatalmas útján
 S viszi világát körbe ūri sebességgel: —

Egy pillantás: száz mértföld,
 Intettél: újabb száz,
 Sőhajtasz: már ezer,
 Megfordulsz: tizezer,
 Szeretőd öleled: százezer,
 Ma, holnap: millió,
 Millió, millió, meg megint millió:
 Ennyi, meg annyi millió mértföld
 S száll, száguld a rohanás a pályán
 S megállás, állomás nincs sehol. —

Hahó, a nagy, a nagy utazás! —
 Ez az a mozgás, a sebesség, a távol,
 A tér, az idő, az isten, a minden,
 Amihez Éned tudatát ha nagybölcsen kiméred
 S hozzáteszed, ember, kapod a semmit:
 Életed értékét: számlálásod, szorzásaid végső
 osztóját: a nincsent:

AZ ŐRÖKKÉ-T.

De nagy vagy, ember, Éned tudatán belül
 És nagy vagy ember, mert benned a Világ:
 Benned is örök lobogása a nemismert Csodának,
 Benned is a mindétig-játék a megszokott helyen,
 Benned is a titokpezségű, gyönyörű Erő,
 Aki kiszórta magát a végtelen világba:
 Világok világába, az ő világába a múlt, jelen s jövőn,
 S akinek rohanás munkáján (útján) most is felejtődik
 S csodálatának zengő forrását csordítja látón,
 Itt-amott szétosztott másának: részének eggyégyűrt
 mozaikja:

A vére játékán reszkető gyönyörteli csókja:
 Az Énem. —

De csend! Pitymallik. — —
 Színek: még halványanizzók: kék, zöld, viola,
 meg sárga,

Majd tűzbenragyogók: biborvörös, narancs és
 tündöklő szép kék;
 És szétrobban a fény, a világosság, az áldás,
 Alvók ébrednek, új munka, új robot, új szándék, új várás,
 Új életpezsülés karikázik a régi fölé egyazon körbe,
 Hollá! új vágyak, ígéretek szorúlnak bele az ökölbe,
 És hozsánna, nem tudom ez is mennyi megfutott
 mértföld:

Hahó!!
 Reggel van! — —

Osváth Ferenc

MŰVÉSZET

Regisztráljuk, hogy Uitz Bélát, a „MA” belső munkatársát a san franciscói kiállításon a grafikai nagy aranyéremmel tüntették ki. Ehhez az örvendetes hírhez csak annyit jegyzünk meg, hogy szegényes kísérletek után elsőnek ő fordította grafikánkra a külföld figyelmét.

SZINHÁZAK

Nemzeti: Zsuzsi

Barta Lajos parasztvígjátéknak szignálja új darabját, kritikusainak nagy része pedig Kisfaludi Károly korának feléledését ünnepli benne. A mi részünkről, s a mi szempontjainkból sajnálatos és érthetetlen kisiklása a „Zsuzsi” egy életre és küzdelmekre teremtett irónak, akinek irodalmi szempontjait mindig rokonszenves érdeklődéssel ismertük el, irodalmi munkásságát örömmel és szeretettel élveztük.

Most kissé zavartan állunk eltevelyedése előtt . . .

Ha azt gondolta Barta Lajos, amikor megtagadva önmagát, a divatos, mélységek nélküli, pastellhez nyúlt, hogy csak azt teszi, amit a többi írónk kivétel nélkül — tévedett. Tévedett erejének megmérlegelésében és tévedett szándékai megítélésében. A „játék a játékért” elvét nem tudja felszívni és nem képes érvényesíteni. Ha akar, se tud közepesen írni! Csak a saját ügyelvén; vagy rosszul!

Es a Zsuzsi tehetsége nagyobb igénye nélkül — rosszul írta meg!

Nem parasztvígjátékot csinált a novella témából, és nem vigjátékot [a szó legáltalagósból] Hajósándori értelmezésében sem]; egyszerűen sorozatba állította minden további motiválás nélkül a benne élő kepeket. És úgy hatnak ezek az „életképek” mintha valami ősi, rosszindású képeslap reprodukciójának álom víziójában visszatérő utánérzései lennének! Csendörök, rablás, cigány, harmonikaszó, természetes borosflaskók és sok, sok kék holdfény: minden, minden benne van ezekben a képekben, ami régi „betjárós” és „magyaros”! A betjárós és magyaros lexikoni értelmezésében!

Es hiányzik mindaz, amit elvárhatunk, megkövetelhetünk a — még nem is Bartal — paraszt vigjátéktól!

Hiányzik belőle elsősorban a paraszt; az egészséges, földszagú ember, aki, nem csak vicceket mond: cselekszik; — és hiányzanak azok a gondolatmotivumok, melyeknek összekapcsolódása mulatságossá teszi a történetet. A történetet, mely el-sikkadt a pastell mozdulatlanságában.

A parasztot néhány beteglegu mozgású alak képviseli; a vigjátéki elemet pedig az egymás tetejére rakott — nagyobb részt nem új — tréfás „kiszólások”, s a macskajelenet helyzetkomikuma pótolják.

De ahogy pótolják: az — bizony — inkább szomorú, mint mulatságos.

Zsuzsi rendezésével a Nemzeti elérte a rosszindásnak és gondatlanságnak azt a

csimborasszóját, ahonnan már csak egy lépés a semmi!

Áprilisban békakuruttogás és viruló zöldség annyi, amennyit július is csak nehezen bír el. A lehetetlenül odacsöpött állomásépület után már nem is okoz bosszúságot az izléstelen egy ablakos parasztszoba, három ki-bejáratával!

A színészek szeretettel és ambícióval dolgoztak a darab sikeréért, de igazán életos figurát csak Rózsahegyi és Somlay tudott adni; a többiek jógyegezetét agyonnyomta a hangulati összerótt millieuváz.

. . . Szánkban Barta Lajos utolsó munkának ízével, fáj ez a prómiér. Fáj benne a kevés igazi tehetségesünk egyikének rossz utra — az elkallódás útjára — fordulása.

Reméljük azonban, hogy — ha ez az írás nem is — a Zsuzsi „sikere” nem fogja célját téveszteni!!

Vigszínház: Farsang

Íróink egyre gyakrabban és tömegesebben térnek vissza az „ötvenes évek” halottaliból agyontámasztott romantikájához — a maradiság csakazértis politikájának és a jelen reméltetének jellemző keveréke ez. Strucpolitika. Amikor az erőkötől, nagy gesztusoktól vemhes ma rákényszerítik őket hunyorgó szemük felpecsételése — homokba dugják a fejüket.

S végre most — már régóta vártuk ezt — a mindig újat reklámozó Molnár is magával ragadta a tetszetős divatlat, és — kollegáihoz híven — krimifilmbe öltözteti a rajongó Bolzag — vagy Orösszy — Kamilát. Hogy miért ép krimifilmbe? . . . elkoptak már az Ördög és a Farkas nagy báltermének díszletei! . . . A közönség újat akar! . . . s a szerző megcsinálta a régi tréfát — még régiebb köntösben — ujjak! . . .

A golyóütötte piros diadémok idején Molnár Ferenc elveszített és ellopott színműve első felvonásában egy üvegdarabot azért, hogy egy lehetetlenül naiv helyzetbe keverve hősnőjét, kicsikarja abból a drámaivá fokozott pszichológiát. Analízis nélkül, szókba és helyzetekbe makacsodva! . . . Hogy a pszichológiája hamis, az természetes következménye helyzetekre építettségének, és a millieuváz-nyújtás. Csak Molnár Ferenc lehet annyira „nekem szabad”, hogy egy, a napjainkból kiszakadt hystéria leiket bujtassa az ötvenes évek egyenes gondolkodásának tudott, s sexualis vonatkozásokban inkább gyáva, mint jelenetező delnője képebe. Az pedig, hogy embereinek először gazemberekké kell aljasodniuk, ha szabadok és újak akarnak lenni, nagyon kényeszeredett és teljesen ellogadhatatlan motiválása annak a világnak, amelyet Molnár a darab hőszével megkívántatott.

Az első jelenet után így csak szoknánk és helyzeteknek nincstovábbja az a gesztus, mellyel Kamilla eldobja az ékszeret. Ezután már csak a darab befejezése következhetett.

Es mi láttuk a „Farsangot!”

Ami a gyémánt ellopása és aisszadása közt az úrt kitélti: az Molnár Ferenc, színpadi szerző. Es ahogy kitélti; az is Molnár Ferenc. Ugyes színpadi rutinul vezetett, mindig otthon levő, mindig találó dialógusok, mik ördögi ravasszúsággal fonódnak a részben önkénytelenül, részben tudatosan megfeszített idegekre; és szók . . . végtelen hosszúságban, mik elporlanak, elfelejtődnek, mihelyt elengedi

őket kezéből a jongleur. Pillanatnyilag érdekes, izgató minden: mert a neki teremtetett helyzetben nem is lehet más; a helyzetek pedig — mesterük kezében — mérések és ravasszók.

Hogy miért nem történik mindaz, aminek történnie kellett és lehetett volna a darabban? . . .

A dráma az irodalom szempontjából azért, mert ebben a darabban sem az egyik sem a másik nincs jelen.

A szerző szempontjából kétségtelenül azért, hogy a közönsége „jól mulasson”!

Itt is a technikába koncentrált mindent Molnár; a franciáktól eltanult technikába, mely rutinjává öregbedett minden újabb ötlet, mondnivalóval született művészi újítás nélkül!

— Ha Molnárnak tudatosan csak ennyi célja van a színpaddal, mi is tapsolunk a tapsolókkal de viszont elvárjuk tőle, hogy egy uri gesztussal seperje le magáról a hízlegők vakságban és gonoszságban tobzódo „irodalmi” jelzőit! . . .

Falus Elek díszletei, az első felvonás összenyomott, ternélküli karakterétől eltekintve, szépek és különösen jó a harmadik felvonás nagy perspektívájú beállításai. — Tanai élet nélküli szerepet egy bábszínházba beállított, szobor merevségével játszotta meg. Fenyvesi jó, jellemző, de ezt az alakítását már túlságosan ismerjük. [Legutóbb a „Keringő”-ből] Fedák Sárban tiszteljük a sokoldalúságát, megcsudáltuk a szépségét; Gazsi Mariska jó; de az ötvenes évek életét csak Szerémi és Kertész képviselték.

A rendezés stilszerű volt — a darab stílusában.

Magyar színház: Künn a bárány, benn a farkas

Földes Imre új darabja pontosan bekapcsolódik abba a fejlődésvonalba, mely a szocialis színműveket író Földes-től egyenes ívben zuhan a — valószínűleg — operette libretto szerzőig; — vagy még lejjebb.

A Flers et Caillvet mintára [a társ-szerzők bosszorkányos bonyodalom fokozása nélkül] megcsinált „Künn a bárány, benn a farkas” jellegzetes útjelzője ennek a pályának.

Bohózat, a szó legkönyebb értelmezésében, a színlapra nyomott „komédia” minden jogosultsága nélkül.

Története: a bohózatok története. A megrögzött kék szakált három óra hosszúságú tartó „szellemeskedés” groteszknak induló, de unalmassá lapult helyzethalmozás után férjéül veszi egy kislány. Banális és dohos . . . A térfilhiány erőltet hangsúlyozása teszi aktuálissá a darabot; de ezt a társadalmi jelenséget egy „komédiában” nem, mint aktuálissá avató mellékünetet, hanem mint a dolgok magyát, esetleg kiinduló pontját óhajtánánk látni.

A rendezés meglehetősen nehéz problémáját — 12-14 személynek egyszerre találni helyet a színpadon — elég jól oldotta meg a színház; de azt nem értjük, miért kell a komolyabb, művészibb feladatokra hivatott Törzs energiáját rápcsékolni erre a mindenképen felületes félcmunkára!?

Mácsa János

A „Faremido“ alkalmából

(Utazás Faremidoba. Irla: Karinthy Frigyes)

Karinty-nak nyíltszívűvé sikerült pályafutása páratlanul gondoskodik újabb és újabb önvallomásról. A tömeges közönség, mely a szabadon előadót körülveszi, méltán kelthetne bennünk bizalmatlanságot a kijelentések belső meggyőződtsége, őszintesége iránt, ha nem tudnók bizonyossággal: hogy a közönség megválogatása ugyanabból a primordiális erőből kisugárzó életműködése az írónak, mint az anyagának formabateremtése. Az öntudatos életformálás és a művészi forma közt kétségtelen a correspondencia. Melyről sokat vitatkoznak: a szociális elhelyeződés szintén magában az írásban (nem a magánéletben) már az első nekigyürközésekben indul meg. Eppen ezért az élet cél-szerű berendezése hasonlóan lelkiismereti kérdése a tudatosú fejlett művészeknek. Az útnak induló Karinty felkészültségének documentumai kezünkben vannak: az „Esik a hó“ című könyv, azonkívül a folyóiratokban sajnálatosan szétszórt, de emlékeztetünk a legszimpatikusabban írogató versei.

Ezekben a munkákban a feltörekvés fenekedő rugóitól a külső adottságok közfalához szorult síhedersége, a korral járó, egészséges pesszimizmusban sajdul a kéjes és borzalmas fantazmák felé. A robot karmaiból kiönálósult élet a hialos zsibbadtságig nivelláltta irdatlanodik begyújtott óhajában. A Színész nő visszatérő motívumában, a Horovetznében és a mindenféle végzetes asszonyi figurában kegyetlen nemisége alakoskodik. Rendkívüli ügyességgel hurcolja keresztül ősi misz-

ticizmusát a kort munkáló műhelyeken és aktualitásokon: gyár, repülőgép, chemia reactio, fejlődéstörténet öltözi közibünk-
valóvá csontvázait, lelkeit, kísérteteit. Legtöbbszörre illyesfajta, egyetlen szenzációs ötletből fejleszti ki mondanivalóját, akárcsak Wells, de bár nem a legfőbb erőssége a sokfázisú élet követése, belső mozgalmasságban fölötte áll az angol írónak. A akadályokat **végző erőfeszítés**-
sel küszö ember fintora dominálja ezeket az első írásokat tragikusan kiváltságosakká.

Később, az érvényesülés felé feszülő akarata, az írásait fűtő revelációkkal párhuzamosan, a gyakorlati életben is cselekvően lépett fel. Számolva az értékesíthetőkkel barok képzeletében, közkedvelt ficamok güláin az ábrándjaihoz közelálló lársadalmi posztóba rugta fel magát. Ezekkel a napi szükségletnek szóló termékekkel nincs most módunkban foglalkozni, hisszük azonban, hogy már létezésükkel elmezhetlenül helyet és érvényt biztosítottak maguknak Karinty későbbi műveiben.

Igen fontosnak tarjuka Swift féle kapatalára húzott munkáját, melynek mi dolga sincs mintájának harapófogu, kínú, tého-lyultan **igaz** gnykakacájával: mert parányi conceptiójában a tudat alól jövő symbólikus vallomásnak tekintjük alkotási módszerét. Bizonyára nem azt látjuk műgötte, amivel mos-unfalan commentálni szokták: az emberi munkának az ember fejére kerekedését. Hanem egyszerűen ezt mondja: Csak a képzelet-munkám mintájára összeszerkesztett, képletek ujjmutatásával követhető, világos, anorganikus, gépváz világ az egészség! Valóban, minden újabb munkája egy-egy gazdaságos ötlet legegyszerűbb kivitele. Csupasz gépbordázat. Wagner nyelvével: hatás nélküli (nem működik!) de effectusos. Frap-

páns, mint egy hűsmedve-préselt tantétel. A szemet hályogosító, „szerves“ veszedelem teljesen kiküszöbölve testéből. Az életfaló és életerős eroticum fölöslegessé vált. De áll a mechanizmus, magasra artva, körültszítelve, légiószámra újraöntve, mint valami szent barom: a minden-nap körömharcának jelvénye. Minekünk, akiknek a mellékhang-mocsku juhbel pengése csodásabb, mint a szervesen fizikai szerszám, mundjuk a hangvilla zugása: a gépeberek, a **szolaszik szava** úgy kitelenedik, mint az embere nyakára tejesedett ideál. Erzésünk nem követheti a gépnek azt — az actualitás fűszereivel ingesített — dithyrambját, hol ez az emberrel születő adat, a gép, nem a természet egyik darabja, ép úgy, mint a fa, folyó és barát-ellenség mint ók, hanem a többieket ragályosnak tekintő kiváltságos sceptikus.

A régi miszticizmusnak is van folytata, azonban a gépbordák levegőterébe elhelyezve nagy változáson esett át. Most, mikor elvesztette anyaaállati táplálóját, a gyötrődő akaratot és már csak **ötlet az ötletért**, ép oly abstractiois műveletté kellett holdkórosodnia, mint kellett annak az inkább — gépábrának, a melybe került. A lélek-complexummal való olyan kísérletezésre, mint Karinty cselekszi, talán még csak Swedenborg vetemedik, de Poe semmiesetre sem. Legelőbb is vitatható, hogy a léleknek a tetsből illyetén kivájása és a lélekvándorlásnak arabmesés variálása, gondja-e ennek a repülőgép-hélium korszaknak?

Újabb célra fenekedés nélkül, az önelégült játéknak ebben a művészetében nem remélünk semmiféle súlyosra összeállást, sem a háborúban, sem a háború után.

György Mátyás

PROPAGANDA

»MA« címmel új folyóiratot indítottunk meg.

A folyóirat szerkesztője *Kassák Lajos*.

Ismeretes az a művészi program, mely *Kassák Lajos* és a köréje csoportosult író- és képzőművészek munkásságát irányítja.

Ezen program kiteljesítésére alakult a »MA« és szerkesztőnk személye bizonyosság arra, hogy folyóiratunk minden számában csak komoly értékű, megalkuvástól mentes művészi anyagot fogunk közölni.

A »Ma« tulajdonosai írók és képzőművészek s így lapunk barátai nem egy üzleti haszonra alakult vállalat tőkét gyarapítják, hanem közvetlenül segítik művészi programjuk érvényesítéséhez azokat, akikről művészi értékeket kapnak.

Bizalommal fordulunk tehát az irodalom és művészet igazi barátaihoz és bejelentjük, hogy a közönségünkkel való érintkezést a folyóiraton túl, egyéb területre is kiszélesítjük.

Könyvkiadó vállalatot létesítettünk, művészi reprodukciókat fogunk terjeszteni, matinékat rendezünk

és egyéb eszközzel is dolgozni fogunk azon, hogy az üzleti tőke elnyomorító ereje elől minél több művészi értéket szigetere mentünk.

Írók- és képzőművészek kezébe szilárduljon végre az irodalom és művészet sorsa!

Hogy célunkat teljes mértékben elérhessük, üzleti alapon kell nekünk is szervezkednünk.

Kiadóhivatalunk a szerkesztőségtől teljesen függetlenül működik.

Az üzleti munka irányítása a kiadóbizottság intenciói szerint történik, de a kiadványaink művészi értékéért a szerkesztő felel

s így aminek mi csinálunk propagandát: az tiszta művészet.

Népszerűsítés, felhígítás nélkül adjuk magunkat és azok elismerését keressük, akik **így** akarják a művészetet.

Nem elég a tehetség; tiszta szándék és komoly munka is kell ahhoz, hogy valaki igazi értéké emelkedjen. Hisszük, hogy lesznek sokan, akik megérteni és méltányolni tudják törekvéseinket és erőssé támogatják tömörülésünket.

A művészet ügye a műélvezők ügye is.

Nálunk nem a művészet az üzlet eszköze, hanem az üzlet eszköz a művészet felszabadításához.

Bizalommal hívjuk fel az irodalom és művészet barátait előfizetésre és a támogatás olyan módjára, mely nálunk ugyan szokatlan, de Berlin és más külföldi kulturközpontok művészi életében régóta ismert.

Pártoló tagsági jegyeket adunk ki.

Vannak egy évi időtartamra vonatkozó pártoló tagsági jegyek és vannak állandó érvényűek.

Egy évre vonatkozó jegy ára 20 korona, állandó érvényű jegy ára 200 korona.

A pártoló tagoknak olyan jogokat biztosítunk, melyek számukra is érdemessé teszik a támogatás e módját.

A pártoló tagsági jegyek birtokosai a tagsági jegy érvényességi időtartama alatt

külön előfizetési díj nélkül kapják folyóiratunkat,

egyéb irodalmi kiadványainkért fél árat fizetnek,

évenként egy művészi értékű műlapot kapnak ajándékkul,

matinéinkra két darab félárú jegy áll rendelkezésükre

és alakulási stádiumban lévő egyéb művészi vállalkozásainkban is hasonló kedvezményekben fognak részesedni.

Akik csak az előfizetési díjat küldik be, (egy évre 8 korona, félévre 4 korona) a felsorolt külön kedvezményekre igényt nem tarthatnak.

A „MA” kiadóbizottsága.

Január elején jelenik meg

Új költők könyve

címen a „MA” lírai antológiája

Ára **3.50** fillér

Előfizetéseket már felvesz a kiadóhivatal.

A »MA« kiadásában megjelent

Singer Henrik

Világnézet

című füzet

ÁRA **1 KORONA.**

Kapható minden
könyvkereskedésben.

RÓZSAHEGYI KÁLMÁN

(A Nemzeti színház tagja)

Szinész és mozi- iskolája

BUDAPEST,
VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Értekezni lehet a
délutáni órákban

Telefon: József 31-05.

Modern Színpad

Koronaherczeg-utca 6.

Megnyitó előadása

Szombaton

november 18-án.

Borszéki ásványvíz

Gyomor- és bélrenyhesség-
nél, hurutos dyspepsiák-
nál, cukorbetegségnél stb.
nelkülözhetetlen.

Kapható mindenütt.

Főelárúsítás:

Borszéki Földvállalat
Részv.-Társ.

BUDAPEST, V.,
Nádor-utca 6.

Telefon: 36-52.